

INFORMAČNÍ BROŽURKA K ZÁJEZDU:

PETROHRAD A POBALTÍ (30. 5. – 8. 6. 2014)

CK MUNDO

1. Pojištění

Cena zájezdu zahrnuje komplexní pojištění léčebných výloh včetně pojištění storna. Výši pojistného krytí (varianta Exluziv, Evropa) najdete na www.mundo.cz/cestovni-pojisteni. V případě nutnosti stornovat zájezd na poslední chvíli ze zdravotních důvodů postupujte podle návodu na www.mundo.cz/pro-rodice.

2. Zavazadla

Z důvodu omezené kapacity autobusu a možného přetížení jsme nuceni vyžadovat, aby souhrnná váha **všech Vašich zavazadel činila dohromady maximálně 25 kg**. Vezměte si jedno větší zavazadlo, které uložíte do zavazadlového prostoru (kufr, uzavíratelná taška, batoh). Zvláště si můžete dát menší batůžek s příručními věcmi, který si vezmete s sebou do autobusu a budete ho pak využívat i při výletech v rámci cesty.

3. Odjezd

Na nástupní místo se prosím dostavte **minimálně půl hodiny před stanoveným časem odjezdu**.

Program cesty

- 16:30 sraz u školy, **17:00** odjezd od školy (Komenského 713, Třinec), tranzit přes Polsko do Litvy
- cihlový vodní hrad **Trakai**, metropole Litvy **Vilnius** (Gediminova věž, klasicistní katedrála, gotické cihlové kostely, Muzeum genocidy, synagoga)
- trajektem na **Kurskou kosu** (písečné duny, Vrch čarodějnic)
- Hora křížů** u Šiauliai – jedinečné poutní místo s desetitisíci křížů, ubytování v Tallinu
- estonská metropole **Tallinn** – perla Pobaltí (staré město, gotická radnice, hrad Toompea, ortodoxní chrám Alexandra Něvského, parlament, přístav), zastávka v NP Laahemaa, přejezd do Ruska, pozdě večer příjezd do Petrohradu
- 6.-8. ruské okno do Evropy - carský i revoluční **Petrohrad**: Něvský prospekt, legendární křižník **Aurora**, **Zimní palác**, světově proslulá galerie **Ermitáž**, chrám sv. Izáka, Pomník Petra Velikého, **Petropavlovská pevnost**, možnost lodního výletu po Něvě, Smolný palác, z něhož řídil Lenin bolševickou revoluci, **Petrodvorec** – rezidence Petra Velikého s rozsáhlou Velkou kaskádou (unikátní soustava vodotrysků a fontán), carské sídlo **Puškin** (dříve zvaný Carskoje selo) s Kateřininým palácem a světoznámou Jantarovou komnatou, poslední den noční přejezd
- hlavní město Lotyšska **Riga** (středověké historické jádro - hanzovní domky, největší katedrála v Pobaltí, válečné muzeum), navečer odjezd a tranzit přes Litvu a Polsko
- návrat do ČR v odpoledních hodinách

Cena zahrnuje:

- dopravu klimatizovaným autobusem
- trajekt na Kurskou kosu
- 6x ubytování v hostelu ve vícelůžkových pokojích
- snídaně na hostelech
- ruské vstupní vízum
- průvodce
- komplexní cestovní pojištění včetně léčebných výloh
- pojištění proti úpadku cestovní kanceláře

Cena nezahrnuje:

- vstupy do památkových objektů
- stravování kromě uvedeného

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE

Kdo s vámi pojede

Michal Vašíček (tel. 608 818 292)

Ubytování

Budeme ubytovaní v hostelech ve vícelůžkových pokojích. Nepotřebujete s sebou ani stan ani spacák. Sociální zařízení a hygiena v hostelech je na velmi slušné úrovni. Někde je kuchyňka, ale ve většině hostelů není možnost vaření.

Stravování

Stravování je vaší individuální záležitostí. Potraviny můžete bez problémů pořídit na místě, všude jsou běžně k dostání. Ceny se v Pobaltí blíží našim cenám, v Rusku jsou ve velkých městech o něco vyšší, zejména v restauracích. Vcelku levně však můžete v Rusku koupit jídlo na ulici, např. vynikající „kartošku króšku“, což je rozkrojená brambora ve slupce, na kterou si můžete vybrat přísady podle chuti. Anebo bliny, proslulé ruské palačinky s náplněmi slanými (včetně kaviáru) i sladkými.

Pitná voda

Vodu z kohoutku pijte v Rusku raději jen po převaření. Bez problémů lze koupit vodu balenou, která je běžně a levně k dostání. V pobaltských zemích je možné pitnou vodu natočit.

Měna

Během cesty budete používat celkem tři různé měny: litevský lit, euro (v Lotyšsku a Estonsku) a ruský rubl. Peníze budeme měnit v průběhu zájezdu. Nikde není problém směnit eura, případně dolary. Výjimečně mohou některé směnárny přijímat české koruny, ale rozhodně se na to nelze spolehnout.

Čas

V Litvě, Lotyšsku a Estonsku je o jednu hodinu více než v České republice a Polsku. Přejezd do Ruska znamená posun o další hodinu.

Počasí a vybavení

Počítejte se všemi eventualitami počasí, začátkem června může být teplo a slunečno, ale i chladněji či déšť. Pokud jde o oděv, počítejte s tím, že do kostelů je vhodné (a většinou přímo nutné) vstupovat pouze se zahalenými rameny a nohama, ženy a dívky by měly mít také zahalené vlasy. Je proto dobré vzít si i šátek. Doporučujeme také repelent, protože kolem kanálů v Petrohradu se vyskytují komáři.

Elektřina

Napětí 220 V, elektrické zásuvky jsou kompatibilní s našimi (kulaté se dvěma kolíky).

Velvyslanectví ČR

Litva: Čekijos Respublikos Ambasada
Birutes g. 16, Žverynas, LT-08117 Vilnius

Tel: +370 52661040
Mail: vilnius@embassy.mzv.cz

Lotyšsko: Čehijas Respublikas vēstniecība
Elizabetes iela 29a, LV-1010 Riga

Tel: +371 67217814
Mail: riga@embassy.mzv.cz

Estonsko:
Lahe 4, 101 50 Tallinn

Tel: + 372 6274400
Mail: tallinn@embassy.mzv.cz

Rusko: Posolstvo Češskoj Respubliki
ul. J. Fučika 12/14, 123 056 Moskva

Tel: +7495 276 0701
Mail: moscow@embassy.mzv.cz

Generální konzulát **Petrohrad:**
Generalnoje konsulstvo Češskoj Respubliki
Tverskaja 5, 191 015 Sankt Peterburg

Tel: +7812 2710459, 2714612
Mail: petersburg@embassy.mzv.cz

STRUČNÝ POPIS NAVŠTÍVENÝCH MÍST

Vodní hrad Trakai – leží 30 km západně od Vilniusu a je obklopen několika jezery, na nichž se lze projet plachetnicí či lodkou. Hrad kdysi býval sídlem litevských knížat, byl vybudován okolo roku 1400. Je obklopen kamennými hradbami a valy s obrannými věžemi. Uvnitř můžete vidět řadu specializovaných expozic (např. historie hradu a Litvy, sklo, keramika, lovecké trofeje apod.). V blízkosti hradu je mnoho stánků, kde se dá poměrně levně zakoupit jantar a jiné suvenýry.

Vilnius - litevská metropole na soutoku řek Neris a Vilnia. V době meziválečné nezávislosti Litvy byl hlavním městem Kaunas a Vilnius připadl Polsku. Ostatně Poláci tu dlouho tvořili většinu a žil zde i polský básník Adam Mickiewicz. Navíc tu sídlila stotisícová židovská komunita, po New Yorku a Varšavě třetí největší na světě, takže si Vilnius vysloužil označení „Jeruzalém severu“. Po příchodu Hitlera bylo židovské obyvatelstvo téměř zcela vyhlazeno a dnes si můžete prohlédnout jen jednu z původních 105 synagog... Litevci plánují velkorysou obnovu někdejšího ghetta. Rozsáhlé, převážně barokní staré město vybízí k procházkám. Z výšky na něj můžete shlédnout z Gediminova vrchu, na kterém stojí starý hrad. Centrem je Katedrální náměstí s netradičně klasicistní čistě bílou katedrálou, věží a sochami litevských knížat. Za prohlídku stojí rozhodně skvost gotické architektury – cihlový kostel svaté Anny. Neveselé časy komunismu připomíná Muzeum genocidy, někdejší vězení KGB, kde Sověti mučili vězně v malých celách. V neposlední řadě je tu i budova univerzity, která byla kdysi významným centrem polské vzdělanosti.

Kurská kosa – velmi úzký poloostrov, vybíhající daleko do moře, 97 km dlouhý pás země, široký jen 0,5 – 4 km. Tento zvláštní útvar vznikl sedimentační činností mořských proudů. Severní část kosa patří Litvě, jižní část Rusku. Celé litevské území je národním parkem („Neringa“). Čtvrtinu plochy tvoří písčné duny, které bychom na severu Evropy asi nečekali... Velmi zajímavá je i architektura zdejších vesniček, stavby jsou většinou ze dřeva, z něhož také řezbáři vytvořili bizarní sošky na tzv. Vrchu čarodějnic v Juodkrantė.

Vrch křížů u Šiauliai - významné poutní místo. Na pahorku jsou zasazeny tisíce křížů všeho druhu, které postupně plnily několik úloh: symbolizovaly utrpení Krista i prostých Litevců, byly vzdorem proti sovětskému režimu. Za sovětské éry byl pahorek několikrát srovnán se zemí, vždy ale rychle znovu vyrostl. Působivé je především neuvěřitelné množství křížů. Je jich už několik set tisíc a stále přibývají...

Tallinn - hlavní město Estonska leží na březích jedné ze zátok Finského zálivu. Založili ho v roce 1219 Dánové, kterým tehdy patřilo celé severní Estonsko, a dlouhá staletí se jmenoval Reval. Dnešní název proto pochází ze slov Taani Linn, tj. „dánské město“. Vyploouvají odtud trajekty do Helsinek a blízkost Finska naznačuje i zdejší vysoká životní úroveň. Historické jádro zřejmě nejhezčího města Pobaltí se dělí na dvě části. První je vrch Toompea, kde se nachází stejnojmenný hrad (dnes sídlo estonského parlamentu i vlády), ruský pravoslavný chrám Alexandra Něvského (Rusové tvoří 40% obyvatel Tallinnu) nebo kostel Panny Marie (nejstarší v Estonsku). Druhou částí historického centra je tzv. Dolní město, které bývalo ohraničeno 2,5 km dlouhou zdí. Dodnes stojí 26 z původních 45 pevnostních věží. Radničnímu náměstí vévodí jediná dosud zachovalá gotická radnice v severní Evropě. Je možné vystoupit na její věž a podívat se na město z ptačí perspektivy. Poblíž je luteránský kostel sv. Ducha s prastarým kostelním zvonem a 300 let starými hodinami. Protože Reval byl hanzovním městem, nepřehlédnete výstavné domky bohatých německých kupců, kteří zprostředkovali obchod mezi západem a Ruskem. Z celé řady muzeí si můžete vybrat třeba Muzeum historie Estonska ve věži Kiek-in-de-kök nebo Námořní muzeum.

Petrohrad (Sankt Petěrburg) – při pohledu na toto nádherné město je těžké uvěřit, že na jeho místě byly před 300 lety jen bažiny. Car Petr Veliký se rozhodl udělat z Ruska velmoc, vyhnal Švédy, a v roce 1703 založil na řece Něvě město, které se stalo ruským „oknem do Evropy“. Až do bolševické revoluce tu sídlili carové a veškerá administrativa rozsáhlé říše. S evropským „know-how“ byl vybudován kompaktní architektonický celek v centru, síť kanálů (kvůli odvodnění bažin) i přepychové carské paláce. Kulturní centrum, v němž žil Puškin i Dostojevskij, a kde se zrodil ruský balet, disponuje také skvělými muzei – na prvním místě Ermitáží. Nespočetná umělecká díla jsou umístěna v několika palácích, především ve známém barokně- rokokovém Zimním paláci. Čtyřkilometrový Něvský prospekt je bezpochyby nejslavnější ulicí Ruska. Z mnoha památek ve

měště je možné jmenovat jen některé. Patří k nim Admiralita, budova v klasickém stylu carského impéria, která byla po 200 let sídlem velitelství námořnictva. Baňatých věžiček pravoslavných kostelů je v Petrohradu celá řada, asi nejzajímavější jsou chrám sv. Izáka se zlatou kopulí a krásným interiérem a chrám „Na prolité krvi“ (postaven na místě atentátu na Alexandra II.). Nejstarší budovou ve městě je Petropavlovská pevnost, založená Petrem I. hned v roce 1703 na obranu proti Švédům. Ti byli poraženi dříve, než byla „krepost“ dostavěna, takže pak sloužila jako politické vězení. Samozřejmě uvidíte také křižník Aurora, jehož výstřel dal podnět k zahájení revoluce v roce 1917.

Zimní palác - je nejznámější stavbou na břehu řeky Něvy. Palác byl po určitou dobu domovem Kateřiny II. Veliké. Je typickým příkladem ruského baroka dle architektonického návrhu italského architekta Bartolomea Rastrelliho. Jde o palác hodný mocenských představ své tehdejší obyvatelky Kateřiny II. Má 1 057 komnat s bohatou interiérovou výzdobou. Průčelí o délce 230 m zdobí kolosální bílé sloupy a zlacené sochy. Kateřina II. vyžadovala zvýšit reprezentativnost celého sídla a svou prestiž, a tak zde začala budovat umělecké sbírky, čímž dala vzniknout proslulé petrohradské Ermitáži. Samotný Zimní palác byl postaven v letech 1754 až 1762 jako zimní sídlo ruských carů a až do říjnové revoluce v roce 1917 byl oficiální rezidencí carské rodiny. Během první světové války sloužila část paláce jako polní nemocnice.

Galerie Ermitáž – jedno z největších světových muzeí. Obsahuje více než 3 miliony uměleckých děl, která jsou uložena v komplexu architektonických památek na břehu řeky Něvy. Celý komplex Ermitáže se skládá z pěti budov - Zimního paláce, Malé, Staré a Nové Ermitáže a Divadla Ermitáže. V 350 výstavních sálech lze obdivovat bohaté sbírky výtvarného umění, drahých kamenů, medailí, mincí a dalších uměleckých předmětů. O založení sbírky se zasloužila Kateřina II. Veliká, která tak chtěla zvýšit svou prestiž. Postupem času se sbírky rozrůstaly, porevoluční znárodnění v roce 1917 obohatilo Ermitáž o další obrazy a užité umění. Veřejnosti byla část uměleckých děl zpřístupněna až v roce 1852. Oficiální status muzea má Ermitáž teprve od revolučního roku 1917. Nejnavštěvovanější je kolekce západoevropského umění, do níž patří např. Madona s dítětem od Leonarda da Vinciho, Rubensovo Sejmnutí z kříže nebo Návrat marnotratného syna od Rembrandta van Rijna. Velká část sbírek je také vyhrazena ruské kultuře. Mezi nejcennější exponáty patří náhrobky, oltáře a ikonostasy ze starých ruských kostelů. Neméně zajímavá je i numismatická sbírka. I samotné komnaty jsou výjimečné svou výzdobou – carové nechali vyzdobit palácové místnosti velmi honosně, protože většina z nich byla využívána ke slavnostním příležitostem.

Petropavlovská pevnost – založení této pevnosti je považováno za zrod celého Petrohradu. Stalo se tak na příkaz Petra I. Velikého. Ten chtěl na břehu Něvy u Finského zálivu vybudovat vojenskou základnu s přístavem a přilehlými skladišti na zboží a zbraně. Současně zde nechal vystavět i katedrálu zasvěcenou sv. Petrovi a Pavlovi, která dnes slouží jako pohřební místo Romanovců. Kostel má bohatě zdobený interiér a více než 120 m vysokou zvonici. Podle tohoto svatostánku pak byla pojmenována i celá pevnost – Petropavlovská. Jedna z částí pevnostního komplexu sloužila jako vězení, byl zde vězněn a umučen syn Petra Velikého Alexej, později zde byli drženi děkabristé. Dnes je celá pevnost významnou historickou památkou – je zde možné navštívit katedrálu sv. Petra a Pavla, dvojici muzeí a také se projít po hradbách pevnosti.

Aurora – je ruský křižník třídy Pallada. Na vodu byl spuštěn 24. května 1900, aktivně se do vojenských operací zapojil poprvé v listopadu 1903 na Dálném východě. Do dějin se ale zapsal až dne 7. listopadu 1917, kdy byla z děla na přídi ve 21:40 na pokyn Vladimira Ovsejenka vypálena salva, která dala signál dělostřeleckému pluku k útoku na Zimní palác. Tím byla zahájena Velká říjnová socialistická revoluce, která zásadně změnila dějiny 20. století. V průběhu druhé světové války se Aurora zapojila do protiletectvé obrany Leningradu. V září 1941 se křižník následkem silného bombardování potopil. Po třech letech byl vyzdvižen ze dna, postupně restaurován a přestavěn na námořnické muzeum. Aurora se tedy nejvíce proslavila výstřelem na Zimní palác, který byl paradoxně realizován slepou nábojnicí.

Petrodvorec – carský palác označovaný někdy za ruské Versailles. Toto letní sídlo si nechal postavit Petr Veliký na jižním pobřeží Finského zálivu. Okolní lokalita, nazvaná Popovaja myza, je bohatě zásobena vodními zdroji. Právě geniální využití vody se stalo nejtypičtějším rysem areálu známého od konce druhé světové války jako Petrodvorec (původně Petergof). Ten byl slavnostně

otevřen v srpnu 1723. Po Petrovi Velikém se do paláce nastěhovala Anna I. Ivanovna, která nechala vybudovat jednu z nejkrásnějších fontán v celém areálu – tzv. Velkou kaskádu. Definitivní podobu celému komplexu dala až dcera Petra Velikého – Alžběta I. Dnes tu můžete obdivovat důmyslný systém fontán a vodotrysků, který ve své době předstihl v dokonalosti i svůj vzor ve Versailles.

Puškin – první palác zde vznikl už v první čtvrtině 18. století. Později se carevna Alžběta Petrovna rozhodla přebudovat matčino sídlo na monumentální palácový komplex a pojmenovala ho na počest své matky Kateřinský palác. V něm se nachází i proslulá Jantarová komnata. Postupně zde byla ještě zbudována např. Zelená jídelna nebo slavnostní mramorové schodiště. Okolí celého komplexu zdobí parkové úpravy s rybníčkem a památníky, které mají připomínat vítězné bitvy rusko-tureckých válek. Město, které obklopuje celý areál, bylo původně pojmenováno Carskoje Selo. Svě dnešní jméno však získalo teprve až v roce 1937, kdy došlo k jeho přejmenování při příležitosti 100. výročí úmrtí Alexandra Sergejeviče Puškina, který zde navštěvoval carské lyceum.

Riga - hlavní město Lotyšska a se 750 000 obyvateli zároveň největší město celého Pobaltí. Leží na řece Daugava (Západní Dvina) při jejím ústí do Rižského zálivu. Kuriozitou je, že v metropoli žije více Rusů než Lotyšů! Kdysi bylo město jako člen spolku Hanza velmi mocné, což se odráží i na množství dochovaných stavebních památek nejrůznějších slohů. Dominantou je rižský Dóm, největší kostel v Pobaltí. Uvidíte zde obrovské varhany, které kdysi bývaly největší na světě. Poblíž dómu stojí hrad - sídlo lotyšského prezidenta. Mezi další zajímavosti patří např. dochované zbytky městského opevnění (Švédská brána, Prašná věž), gotický Dům Černohlavců (postaven znovu v roce 2001 při příležitosti 800. výročí založení Rigy), kostel sv. Petra, ruský pravoslavný kostel Alexandra Něvského atd. Národním symbolem je monumentální Památník svobody v nové části města. Socha ženy, která představuje Svobodu, drží v ruce pěticipou hvězdu, která nemá vůbec nic společného s komunismem, ale díky ní nebyl památník sovětskými vládci zničen...

PRAVOSLAVNÉ NÁBOŽENSTVÍ

Pravoslavná církev, nazývaná též ortodoxní (z řeckých slov „orthos“ = správný, pravdivý a „doxa“ = sláva, názor, učení), odvozuje své počátky od prvotní křesťanské církve v Jeruzalémě a od Východořímské (Byzantské) říše. Jedná se ve skutečnosti o společenství 15 autokefálních (samosprávných) církví řízených vlastním nejvyšším představitelem.

Prvním mezi rovnými je mezi nejvyššími představiteli těchto církví konstantinopolský patriarcha (Konstantinopol je někdejší centrum Byzantské říše, dnešní Istanbul). Ke starověkým a dosud existujícím patriarchátům patří ještě Antiochie, Alexandrie a Jeruzalém. V čele dalších 11 církví nestojí patriarcha, ale „jen“ arcibiskup.

Nejpočetnější je dnes církev ruská, k dalším patří řecká, srbská, bulharská, rumunská, albánská, kyperská, gruzínská, polská a americká církev a také církev českých a slovenských zemí. Vzhledem ke své spjatosti s východní polovinou Římské říše a s dnešními státy východní Evropy se pravoslavné církvi také někdy říká východní (zdejší věřící to však odmítají jako přívlastek ze západu).

HISTORIE PRAVOSLAVNÉ VÍRY

Schizma mezi východem a západem

Pravoslavná církev považuje své vyznání za jedinou pravou a nezkaženou víru mezi křesťanskými církvemi. Jako důvod udává zaprvé apoštolskou posloupnost, tj. přímé následnictví svých biskupů po apoštolech, zadruhé fakt, že se nikdy neodchýlila od víry a tradic prvotní rané křesťanské církve, a zatřetí skutečnost, že se nejpřesněji drží vyznání stanoveného prvními sedmi ekumenickými koncily, které se konaly od 4. do 8. století.

S tímto tvrzením by pochopitelně nesouhlasila římskokatolická „západní“ církev, která také vychází z apoštolské posloupnosti s tím, že prvním biskupem byl svatý Petr, od něhož odvozují své následnictví římscí papežové. V Římské i Byzantské říši byl skutečně mezi pěti patriarcháty (Řím, Konstantinopol, Antiochie, Alexandrie, Jeruzalém) považován za nejpřednějšího římský biskup (papež).

Postupně však docházelo mezi východní a západní církví k rozkolům (schizmatům), které byly dány rozdíly politickými, kulturními i věroučnými. Postupně se rozdíly prohlubovaly a jako

datum definitivního rozkolu se udává rok 1054 (tzv. Velké schizma). Další dogmata přijatá na západě po roce 1054 jsou neslučitelná s pravoslavnou vírou, a proto je opětovné sloučení církví téměř vyloučeno.

Šíření víry ve slovanských zemích

V časech Byzantské říše pravoslavná víra kvetla, z Konstantinopole přijali křest někteří slovanští vládcové včetně kyjevského knížete Vladimíra a bulharského cara Borise. Ve slovanských zemích postupně vznikly samosprávné církve. Zatímco na západě se jako věroučný jazyk používala latina, na východě to byla řečtina. Ve slovanských zemích se však začalo učit v jazyce, kterému obyčejní lidé rozuměli – ve staroslověnštině, což napomohlo rychlejšímu šíření pravoslavného vyznání.

Do staroslověnštiny, která byla slovanským dialektem, přeložili bibli věrozvěsti Cyril (Konstantin) a Metoděj, bratři z řecké Soluně, které si vyžádal od byzantského císaře kníže Velké Moravy Rastislav. Z Moravy byli žáci obou věrozvěstů nakonec vyhnáni, úspěšnější ale byli v Srbsku, Bulharsku a jinde. Důležitý byl rozmach pravoslavné církve v ruských zemích (včetně území dnešní Ukrajiny a Běloruska). Po dobytí Konstantinopole Turky v roce 1453 pokračovala Moskva v pravoslavné tradici jako „třetí Řím“ (Konstantinopoli se říkalo „druhý Řím“).

IKONY – SYMBOL PRAVOSLAVÍ

Slovo ikona pochází z řeckého „eikona“, tedy obraz. Ikony jsou obrazy zpodobující Krista, Pannu Marii, svaté a mučedníky. Svůj původ mají v byzantském umění, následně se rozšířily do Ruska a dalších zemí, které přijaly od Byzance pravoslavnou víru. Pravoslavní věří, že první ikonu Krista a Panny Marie namaloval evangelista Lukáš. Ikony mají vzdělávací funkci, mají věřícím předat informaci o zobrazené osobě nebo události. Proto jsou většinou vytvořeny podle staletými daného vzorce a používají stále stejnou symboliku.

Malování ikon – výroba nebo umění?

Existují přesné metody, jak by která osoba měla být zobrazena, včetně takových podrobností jako je postoj těla, účes, oblečení i detaily pozadí. Svoji symboliku mají i jednotlivé barvy. Ikona dlouho nebyla prostorem pro umělecké vyjádření. Bylo běžné, že se kopírovala jedna ikona podle jiné nebo že se ikona přemalovala podle původního vzorce.

Teprve v 17. století za vlády cara Petra Velikého byla ruská ikonografie silně ovlivněná uměním západní Evropy v důsledku modernizace a otevření Ruska Evropě. Do té doby v ní osobní a tvůrčí tradice náboženského umění západní Evropy chyběla. Přesto každý autor vnesl do díla svůj rukopis a nesmrtelnou slávu si svými ikonami získal především geniální umělec 15. století Andrej Rublev. Zcela nový typ ikon byl vytvořen (a musel být schválen) jen v případě, že církev přijala nového světce.

Ve východním umění prakticky úplně chyběla trojrozměrná zobrazení - sochy. Důvodem byl pravděpodobně odpor k uctívání idolů v době starého Řecka a Římské říše. Ikona má ukazovat duchovní, spirituální stránku člověka, ne smyslné lidské tělo. V byzantském období se však začal používat basreliéf, což vedlo k tradici pokrývání ikon postříbřeným nebo pozlaceným kovovým reliéfem (tzv. riza), který měl ikonu chránit. Takové ikony většinou odhalují jen malovaný obličej a ruce, zbytek je překrytý kovem.

Ikony se malovaly nejčastěji temperovými barvami na dřevěné desky. Po dokončení malby byly pokryty lakovanou glazurou ze lněného oleje. Po zhruba 80 letech však lněný olej ikonu ztmavil, takže ji zpravidla nějaký umělec přemaloval podle původní předlohy. Tento proces se někdy opakoval mnohokrát. Dnes restaurátoři odstraňují barvy vrstvu po vrstvě, aby tak odhalili některé z původních obrazů.

Spory o uctívání ikon

V Byzantské říši propukl v 8. století o uctívání ikon velký spor zvaný ikonoklastické (obrazoborecké) bouře. Ikonoklasté se domnívali, že úcta prokazovaná ikoně je uctíváním idolu, které zakazuje Starý zákon, a že Boha je zakázáno zobrazit. Byzanc tehdy navíc byla v kontaktu s Araby, přičemž islám zpodobování osob zcela zakazuje. Teprve 7. ekumenický koncil znamenal návrat k ikonám. Oprávnění k tomu dala následující argumentace:

Než na sebe vzal Kristus božskou podobu, bylo rouhačské Boha jakkoliv zobrazovat. Jakmile se Kristus (Bůh) stal zároveň člověkem (vtělil se), začalo být možné ho zobrazovat. Když člověk

prokazuje úctu ikoně, neprokuje ji dřevu nebo malbě, ale zobrazené bytosti. Světlo a barva ikony jsou zrcadlem nebeského světa. Ikona je oknem a mostem do Nebe. Na základě této argumentace se mnoho mnichů - malířů několik dní postilo, zpívalo žalmy a snažilo se celým srdcem uvěřit v morální a výchovnou funkci ikony než na ní začali pracovat.

Použití ikon

Ikony zdobí stěny pravoslavných kostelů a někdy je zcela pokrývají. Často mají vyhrazené místo také v domácnostech věřících, většinou na východní stěně místnosti, kde slouží pro domácí modlitby. Ikony bývají osvětleny světlem svíček nebo olejových lamp. K výrobě svíček se hodně používá včelí vosk a do lamp olivový olej, protože jsou to přírodní materiály, které hoří jasně. Kromě praktického důvodu osvětlení tmavého kostela mají svíčky či lampy i spirituální účel, symbolizují Světlo světa - Krista.

V minulosti byly ikonám připisovány léčivé vlastnosti, bývaly umístěny i podél cest a u vstupních bran a dokonce se při válkách braly do bitev (neseny před vojskem na tyči podobně jako standarta). V době komunismu bylo malování ikon v Sovětském svazu zcela zakázáno a místo nich se začaly malovat lakované dřevěné skříňky a panenky (matrjošky)... Tisíce ikon byly tehdy spáleny, zničeny, ukradeny, propašovány nebo prodány na západ.

Dnes naopak kvete restaurátorství starých děl a vyrábění jejich kopií. Většina velkých klášterů v Rusku má své dílny na výrobu ikon, které často používají staré tradiční metody.

IKONOSTAS

Ikonostas je stěna tvořená ikonami, která odděluje loď kostela od svatyně s oltářem. Vyvinul se z byzantského templonu v 15. století. Prostor za ikonostasem - svatyně - je přístupná jen knězi, věřící do ní nesmí. Svatyně je většinou o jeden až tři stupínky výše než loď kostela. Ikonostas má obvykle tři otvory (dveře).

Svaté a diákonovy dveře

Prostřední otvor se nazývá svaté dveře nebo krásná brána. Někdy se používá také název královská brána, ale ten by se správně měl používat spíše na dveře spojující narthex (tj. vchod do kostela) s lodí. Zvyklosti se v různých oblastech liší, ale obecně platí, že svaté dveře jsou zavřené vždy, když neprobíhá mše. Při mši jsou dveře otevřené a prochází jimi kněz (pop).

Postranní severní a jižní dveře se nazývají diákonovy, protože je často užívá diákon (jáhen), který se podílí na bohoslužbách, čte evangelia, asistuje při svatém přijímání, zpívá litanie, okuřuje ikony kadidlem atd. Na těchto dveřích jsou často ikony slavných jáhnů, např. prvního mučedníka svatého Štěpána. Někdy se těmto dveřím říká andělské, protože na nich někdy bývají vyobrazení archandělů Michael a Gabriel, anebo prostě jen postranní dveře.

Kněz a diákon smí při mši a dalších vybraných příležitostech procházet svatými dveřmi. Laici mají přístup do prostoru oltáře jen v případě, že se starají o kostel, ale i tak mohou používat pouze postranní dveře. Ikonostas dělí kostel na dvě části, ale podle výkladu církve nerozděluje, nýbrž naopak symbolicky spojuje věřící v lodi kostela s Nebem (ikony jsou vždy oknem či mostem do Nebe). Kristus spojuje oba světy, proto je vyobrazen na svatých dveřích mezi nimi.

Řady ikon na ikonostasu

Ikonostas může být velmi jednoduchý, ale také může sahát až ke stropu. Podle zavedených pravidel může mít nad sebou až šest vrstev. Na pravé straně prostředních Svatých dveří bývá ikona Krista, na levé ikona Panny Marie. V této řadě, která se někdy nazývá vládcova, se dále mohou objevit Jan Křtitel, evangelisté a světci spojení s daným kostelem.

Nad touto řadou se nachází řada deesis (rusky „dejsusnyj rjad“), kde bývá Kristus na trůně po stranách s Pannou Marií a Janem Křtitelem, kteří mají prosebný postoj (orodují u Krista za lidstvo). Panna Marie a Jan Křtitel jsou většinou obklopeni archanděly Gabrielem a Michaellem a dále směrem ke kraji bývají svatý Petr a Pavel i další církevní otcové. Nad deesis je řada s ikonami 12 pravoslavných svátků („prazdničnyj rjad“).

Ještě výše můžeme u bohatších ikonostasů najít řadu proroků („proročeskyj rjad“) s ikonami starozákonních proroků a někdy je k vidění ještě řada patriarchů („praotěčeskyj rjad“) se starozákonními patriarchy, což je většinou 12 synů Jáкова. Další řada ikon může být úplně dole, na té uvidíme místní světce („mjestnyj rjad“). Málokdy jsou na ikonostasu všechny řady, vždy je přítomna jen vládcova řada. Dále je dáována přednost deesis a řadě 12 svátků.

PRAVOSLAVNÝ KŘÍŽ

Pravoslavný kříž je velmi hojným symbolem ortodoxní víry, který bývá často bohatě zdoben. Na rozdíl od západního kříže je trojramenný, tj. má tři vodorovná ramena. Horní kratší rameno je symbolem cedulky s výsměšnou zkratkou INRI (Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum = Ježíš Nazaretský, židovský král), kterou přitloukl nad ukřižovaného Krista Pilát Ponský. Spodní rameno není zcela vodorovné, ale je šikmé.

Pro tuto skutečnost jsou udávány dva důvody. Podle jednoho symbolizuje šikmé rameno malou plošku pro nohy, která ukřižovaného podpírala a prodlužovala tak jeho utrpení na kříži. Někteří vědci dokládají, že první zobrazení ukřižování tuto skutečnost potvrzují, přestože pozdější umění zobrazuje Kristovy nohy přibité ke kříži jedním hřebem. Navíc by se zřejmě tělo bez podepření nohou na kříži neudrželo, tak jak je tradičně zobrazované západním uměním.

Druhý důvod mluví o tom, že šikmé rameno symbolizuje, že zločinec ukřižovaný po pravé ruce Krista ho přijal za svého a bude přijat do Nebe, zatímco zločinec po jeho levé ruce se Ježíšovi vysmíval, bude zatracen a přijde do Pekla.

PRAVOSLAVNÝ KOSTEL

Atmosféra v pravoslavném kostele je vysoce formální a vážná. Kněží jsou impozantně oblečeni, ve vzduchu bývá cítit vůně svíček a kadidla, starší ženy neustále uklízí. Na rozdíl od katolických kostelů nemají ty pravoslavné žádná sedadla, při mši se stojí. Není slyšet žádná hudba kromě melodického zpěvu žalmů, nejsou tu žádné sochy, ale zato mnoho ikon, před nimiž se lidé modlí, uklání se a někdy dokonce líbají zem.

Muži mají v kostele odkryté hlavy, ženy je zakrývají. Pravoslavný kostel je obvykle přístupný každému, ale je třeba ctít místní tradice. Nevhodné jsou ruce v kapsách stejně jako zkřížené nohy nebo ruce. Ženy by měly mít zahalenou hlavu, nežádoucí jsou také krátké sukně. Neměli byste také fotit při mši (nebo se raději zeptejte).

PRAVOSLAVNÁ MŠE

Mši vede kněz, ale musí při ní být přítomen minimálně ještě jeden člověk, který zpívá žalmy. Pravoslavné mše jsou téměř celé zpívané. Zčásti při nich probíhá dialog mezi knězem a lidmi, často sborem zpívajícím žalmy. Text je vždy zpíván předepsanou hudební formou. Během mše se používá kadidlo (pryskyřice kadidelníku - *Boswellia thurifera*), což je dědictví židovské tradice. Většinou se mísí s květinami esenciálními oleji, aby mělo příjemnou vůni.

Kadidlo se pálí ve zdobené zlaté kadidelnici, která visí na třech řetězech symbolizujících svatou Trojici. V Řecku ještě podél řetězů visí dvanáct zvonků symbolizujících apoštoly, v Rusku nikoliv. Kněz kývá kadidelnicí zepředu dozadu, aby postupně uctil všechny čtyři strany oltáře, svaté dary (tj. chléb a víno pro přijímání), ikony, duchovní, shromáždění věřících i samotnou budovu kostela.

KLÁŠTERY

Každý pravoslavný věřící by se měl v některých činnostech chovat asketicky, tj. dobrovolně se vzdát nějaké své radosti nebo touhy. Následuje tak výzvu Krista: vezměte na sebe kříž a následujte mě. Úplná askeze se však považuje za neslučitelnou s běžným životem. Pokud chce někdo tímto způsobem žít, odchází do kláštera. Každý klášter si může formulovat svá pravidla, ale na rozdíl od západu neexistují v pravoslavné církvi žádné náboženské řády. Některé klášterní komunity si přesto získaly zvláštní respekt, např. v Řecku na hoře Athos.

Ještě přísněji, vypjatě asketicky, žijí poustevníci. Obývají nějaké místo daleko od civilizace a žijí zcela sami. Poustevníci mohou být spojeni s velkým klášterem, který se stará o jejich materiální zajištění a zároveň téměř nenarušuje jejich život. Mnich si však musí tuto čest zasloužit a přesvědčit představené kláštera, že je této cti hodný.

V pravoslavné církvi je možné, aby kněží a jáhni byli ženatí, v případě, že se oženili ještě před vysvěcením na kněze. Žijí totiž v běžném životě, kde je manželství považováno za normu. Svobodní kněží většinou žijí v kláštřích, kde je naopak normou nebýt ženatý. Pokud zemře žena

kněze či jáhna, jako vdovec se už podruhé oženit nesmí a většinou také odchází do kláštera. Totéž platí i pro ovdovělé ženy duchovních, které se často znovu nevdávají a stávají se jeptiškami, pokud už jsou jejich děti dospělé. Biskupové musí žít v celibátu v každém případě.

DVANÁCT VELKÝCH SVÁTKŮ

Nejdůležitějším svátkem pravoslavné církve jsou Velikonoce („Páscha“), kdy si věřící připomínají Kristovu smrt a zmrtevýchvstání. Kromě toho existují i další významné dny v životě církve – tzv. Dvanáct velkých svátků. Tvoří je osm svátků na počest Ježíše Krista a čtyři na počest Panny Marie, která požívá velmi vysoké úcty a nazývá se Bohorodička - řecky Theotokos (Θεοτόκος), rusky Bagaródica (Богородица) či Bagamátěr. Níže uvádíme výčet všech dvanácti svátků:

- 8. září** – Narození Bohorodičky - Рождество Богородицы – Génisis tis Theotókou
- 14. září** – Pozdvižení Svatého Kříže - Воздвижение Креста Господня – Ypsosis tou Timíou Stavrou
- 21. listopad** – Představení Bohorodičky (Uvedení Panny Marie do chrámu) - Введение во храм Пресвятой Богородицы – Eisódia tis Theotókou
- 25. prosince** – Narození Krista - Рождество Христово – Christoúgenna
- 6. ledna** – Pokřtění Krista (též Teofanie, Epifanie, Slavnost Zjevení Páně, na západě Svátek tří králů) - Крещение Господне (Богоявление) – Theofánia
- 2. února** – Uvedení Páně do Chrámu (u nás známé jako Hromnice) - Сретение Господне - Yparantí
- 25. březen** – Zvěstování Bohorodičky - Благовещение Пресвятой Богородицы - Evangelismós
- neděle před Velikonocemi** – Vjezd do Jeruzaléma neboli Květná či Palmová neděle - Вход Господень в Иерусалим – Kyriakí ton Vaíon
- 40 dní po Velikonocích** – Nanebevstoupení Páně - Вознесение Господне - Análipsi
- 50 dní po Velikonocích** – Letnice (Seslání Ducha svatého, Svatodušní svátky) - День Святой Троицы - Pentikostí
- 6. srpna** – Proměnění Páně - Преображение Господне (Спас) - Metamórfosi
- 15. srpna** – Usnutí (Zesnutí) Bohorodičky, obdoba západního Nanebevstoupení Panny Marie - Успение Богородицы – Koímisis tis Theotókou

Data svátků však odpovídají juliánskému kalendáři, který pravoslavná církev dosud používá, ne gregoriánskému kalendáři, který se už dlouho používá na západě a který přijal i sovětský (a dnes ruský) stát v roce 1918. Tudíž např. Narození Krista (25. prosince) slaví pravoslavní podle našeho (gregoriánského) kalendáře až 7. ledna.

ŽALUDEK VERSUS PENĚŽENKA V PETROHRADĚ

(článek Hanky Mrázkové)

Přestože se většina z nás nejspíš ztotožňuje s větou: „**Jím, abych žil, nikoli žiji, abych jedl.**“, v zahraničí obvykle chceme ochutnat i tradiční kuchyni. Ale jak to udělat, aby člověk neopouštěl restauraci jen s pár kopějky v peněžence?

V Petrohradě vás lákají na něco dobrého prakticky na každém rohu. Ani se nenadějete a v jedné ruce už držíte letáček nedalekého sushi baru, v druhé reklamu na Burger King a z hlavy nemůžete dostat chraplavý ženský hlas, opakující větu: „Kofě dlja tibja, Coffeeshop Company.“

Pokud se ale chcete dobře a hlavně levně najíst, doporučuji navštívit podnik Stolovaja №1 (Столовая №1), Krošku kartošku (Крошка картошка), Těremok (Теремок) nebo Frikadělky (Фрикадельки). Ruská kuchyně vás pravděpodobně nezklame a vaše dovolená v Rusku bude o příjemnější.

Číslo jedna

Stolovaja №1 má otevřeno 24 hodin denně 7 dní v týdnu. Vždy je zde z čeho si vybrat. Jestliže si zajdete na snídani, kromě 10 druhů zeleninových salátů (25-35 RUB), jež jsou pro vás přichystány ve dne i v noci, vám zaměstnanci nabídnou 3 druhy kaší a mléčnou polévku (25-

35 RUB), šunku, sýr, volská oka, vajíčka natvrdo, párky, zapěkanku (zapečený tvaroh s rozinkami; 45 RUB), draniky (2 bramboráky; 25 RUB) a zpravidla kuřecí nebo vepřovou kotletu (43-46 RUB). *Kotletou* Rusové nazývají mleté maso - něco jako náš holandský řízek.

V přílohách nikdy nechybí pohanka (17 RUB), těstoviny (18 RUB) a rýže (17 RUB). Někdy jsou v menu i brambory - vařené, americké (40 RUB) nebo bramborová kaše (28 RUB). Kolem půl jedenácté bývají sladké kaše vyměněny za polévky (43-65 RUB), z nichž jedna je vždy boršč (někdy s masem, jindy studený). Na pultě se objeví různé masité (53-120 RUB) a zeleninové pokrmy a většinou nechybí ani ryba (53-90 RUB) či játra (45 RUB).

Pokud vás honí mlsná, můžete si koupit některý ze zákusků. I zde jsou ceny stále ještě nižší než v petrohradských kavárnách, třebaže nejlevnější dortík vychází na 50 RUB.

Jídlna je rozdělena na kuřáckou a nekuřáckou část. Majitelé si rozhodně nemohou stěžovat na nedostatek hostů, avšak najít místo k sezení obvykle není problém. Pokud si chcete po jídle ještě chvíli posedět, využít bezplatného připojení k internetu nebo si jen tak číst knihu, nemusíte mít strach, že by vás někdo vyháněl.

Adresa: Něvská třída (poblíž Kazaňského chrámu); Ploščad' Vosstanija.

Něco pro milovníky brambor

Kroška kartoška je síť jídelen nabízejících převážně pokrmy z brambor. Největší zájem bývá o pečený brambor, do něhož si můžete nechat vetřít mleté vepřové maso, sýr, máslo s koprem či italskou směs.

Vzhledem k tomu, že oběd za 67 RUB je i na české poměry opravdu levný, dopřejte si ještě některou z nabízených náplní - krabí, kuřecí nebo vaječný salát se šunkou, tavený či tvrdý sýr, brynzou, lečo, houby, kaviár aj.

Koho by obří brambor zcela nezasytil, může si v jídelním lístku vybrat z několika druhů salátů (88-93 RUB), polévek (55-70 RUB), sendvičů (60-90 RUB), varenků (48 RUB).

Adresa: Malaja Sadovaja (stanice metra Gostinnyj dvor), stanice metra Sennaja ploščad' aj.

Novodobý pohádkový domeček Těremok

Jedná se o restaurace a pouliční kiosky známé zejména svými bliny (tenkými ruskými palačinkami). Vybrat si můžete jak ze slaných (s různými druhy sýrů, masem, houbami, rybou, kaviárem či zelím; 43-149 RUB), tak sladkých (s medem, tvarohem, jablky, višněmi, kondenzovaným mlékem; 64-96 RUB). V menu samozřejmě nechybí ani několik druhů polévek (46-99 RUB) a salátů (82-95 RUB), pohanková kaše (82-137 RUB) na devět způsobů, klasické ruské syrniky, pelmeně (86 RUB) atd.

Těremok najdete opravdu na každém rohu. Jen Petrohrad disponuje padesáti restauracemi této značky, k tomu je třeba připočíst stejný počet pouličních kiosků, což svědčí o velké oblibě u místních obyvatel i turistů.

(Nejen) italská kuchyně ve Frikadělkách

Předními staviteli *Benátek severu* byli převážně itaľští architekti. Tak proč nepřipravit pro návštěvníky Frikadělek italské menu, řekl si jistě šéfkuchař této restaurace. Takže kromě klasického boršče nebo šči (52-75 RUB) si můžete objednat polévku minestrone (58 RUB). Kdo si nevybere z velké nabídky těstovin - lasagní (118 RUB), tagliatelle s lososem či mořskými plody (176 RUB), penne s rajčatovým pestem (148 RUB), špaget s houbami či rajčaty a česnekem (148-175 RUB), může ochutnat houbové rizoto (76 RUB). Na své si přijdou i milovníci kuřecího a vepřového masa nebo ryb.

Pokud strávíte noc ve městě a rádi byste někde posnídali, od 9 do 11 hodin zde nabízejí snídaňové menu. Vypadá téměř identicky jako v jídelně Stolovaja №1, ale počítejte s dvojnásobnými cenami (na petrohradské poměry však stále ještě nikterak vysokými).

Jestliže dorazíte mezi 12 a 16 hodinou, využijte výhodné nabídky obědového menu za 176 RUB, které v sobě zahrnuje polévku, salát, hlavní jídlo, čaj nebo džus a zákusek.

Adresa: 7. linie (stanice metra Vasiljeostrovskaja), nábřeží kanálu Gribojedova (stanice metra Něvskij prospekt) aj.

HISTORIE POBALTÍ

STÁTNOST LITEVCŮ, LOTYŠŮ A ESTONCŮ

Až do počátku 20. století byla etnická identita Estonců, Lotyšů a Litevců popírána nebo potlačována. Tři nezávislé státy vznikly teprve jako výsledek zmatků první světové války a bolševické revoluce. Své státnosti užívaly jen dvě desetiletí, než se všechny tři dostaly do sféry vlivu Sovětského svazu, a suverenitu získaly zpět až v roce 1991.

Etnicky jsou si velmi blízcí Litevci a Lotyši, zatímco Estonci mají se svým ugrofinským jazykem blíže k Finům. Ale z hlediska historie posledních 800 let jsou si zase bližší Lotyši a Estonci, protože od 13. do počátku 20. století byli vždy pod cizí nadvládou, zatímco Litva bývala velkým a mocným státem. Dnešní jižní část Estonska a většina Lotyšska byla spravována jako jeden celek pod názvem Livonsko.

POBALTSKÉ KMENY

Ugrofinské kmeny, jejichž potomky jsou Estonci a dnes už téměř neexistující Livové, přišly do regionu někdy ve 3. tisíciletí př. n. l. Předkové moderních Lotyšů a Litevců, tzv. Baltové, dorazili z jihu někdy kolem roku 2000 př. Kr. Nově příchozí se živili především zemědělstvím. Pobaltská oblast se také už dlouho před začátkem letopočtu stala známou vývozem jantaru. Zdejší kmeny obchodovaly s Germány a s Římskou říší, později s Vikingy a Rusy.

NĚMEČTÍ OBCHODNÍCI, RYTÍŘI A MISIONÁŘI

Ve 12. století začali do Pobaltí pronikat Němci hledající svůj prostor na východě. Přicházela knížata, kolonisti, kupci, misionáři i křižáci. První byli obchodníci u ústí řeky Daugavy (Západní Dviny) u dnešního města Riga. Volání papeže po pokřesťanstění pohanského Pobaltí vyslyšeli misionáři, ale byli málo úspěšní až do doby, než bylo v roce 1201 založeno biskupství v Rize.

Nový biskup Albert postavil první pevnost v regionu a založil v roce 1202 Řád mečových rytířů. Na jejich plášti byl krvavě červený meč a kříž, na znamení snahy o dobytí země a tím přeměnu pohanů v křesťany. Oblast kolem Rigy a ústí Daugavy s okolím pojmenovali rytíři podle kmene Livů – Livonsko. Svůj cíl – pokřesťanstění - dokázali splnit během čtvrtstoletí.

Severní Estonsko včetně dnešního Tallinu dobyli roku 1219 Dánové, spojenci biskupa Alberta, ale o osm let později připadlo též Mečovým rytířům. Zhruba ve stejné době se objevili další křižáci, konkurenční Řád německých rytířů. Byl založen v Palestině jako charitativní organizace, ale brzy získal vojenský charakter a byl pozván do Mazovska (severní Polsko), aby ho chránil před nájezdy pohanských Prusů. Ti žili především v dnešní Kaliningradské oblasti a okolí.

Němečtí rytíři „chránili“ Mazovsko takovým způsobem, že kmen Prusů téměř vyhladili a zabrali jeho území. Založili pevnosti jako Memel (dnes litevská Klaipeda), Königsberg (dnes Kaliningrad) a Marienburg (polský Malbork), který se stal jejich hlavním sídlem. Mečovní rytíři se mezitím potýkali s problémy a utrpěli několik porážek od baltských kmenů. V roce 1237 se přejmenovali na Řád livonských rytířů. O rok později se severní Estonsko vrátilo pod vládu Dánska.

LIVONSKO POD NĚMECKOU VLÁDOU

V roce 1242 porazil novgorodský kníže Alexandr Něvský Livonské rytíře ve slavné bitvě na zamrzlém Čudském jezeře a zastavil tak jejich další expanzi. Nicméně v dalších desetiletích si přece jenom Němci definitivně podrobili všechny domorodé kmeny v dnešním Lotyšsku. Po několika povstáních Estonců proti dánské nadvládě prodali severané v roce 1346 severní Estonsko Řádu. Znamenalo to, že Němci kontrolovali celé dlouhé baltské pobřeží od polského Gdaňsku až po estonskou Narvu, estonské ostrovy a značnou část vnitrozemí. Jedinou mezeru v jejich panství představovala Litva.

Obchodní liga německých měst zvaná hanza přinesla prosperitu do měst s převahou německého obyvatelstva (dnešní Riga, Tallin, Tartu, Kaliningrad a další). Původní obyvatelé se na mnoho staletí stali pouhými nevolníky.

STŘEDOVĚKÝ LITEVSKÝ STÁT

Úplně jiný byl vývoj v Litvě. Jednotlivé kmeny tu poprvé sjednotil kníže Mindaugas ve 13. století a přijal křesťanství, aby zabránil hrozbě ze strany Německých rytířů. Ale odpor proti novému náboženství byl silný a kníže byl zavražděn. Podobně složitý byl další pokus Vytenise, který získal titul velkovévody, a jeho nástupce Gediminase. Ten dokázal výrazně rozšířit území Litvy na jih a

na východ na území obývaná východními Slovany, doplatil ale na odboj svých pohanských poddaných.

Když nastoupil na trůn kníže Jagello (ve 2. polovině 14. století), stál před rostoucí hrozbou ze strany Německých rytířů. Jeho pravoslavní poddaní radili spojit se proti nim s Rusy, zatímco pohanská knížata radila přijmout katolictví a spojit se s Polskem. Jagello se rozhodl pro druhou možnost, což je vnímáno jako přelom v dějinách východní Evropy. V roce 1386 se oženil s polskou korunou princeznou Jadwigou a stal se polským králem pod jménem Vladislav II. Jagelonský. Začala tak 200letá vláda dynastie Jagellonců a 400letá aliance mezi Polskem a Litvou.

Nový stát se stal silnou mocností a rivalem Moskvy. Poslední litevské kmeny byly pokřtěny až koncem 14. a začátkem 15. století, takže Litva byla úplně posledním evropským státem, který přijal křesťanství. V roce 1410 konečně skončilo trápení s Řádem německých rytířů, když byl na hlavu poražen polsko-litevským vojskem v bitvě u Grünwaldu (v dnešním Polsku) v roce 1410. Potom už Řád ztrácel na významu, přežíval jen na území, kde dříve žili Prusové, a nakonec byl rozpuštěn.

ZLATÝ VĚK A ÚPADEK LITVY

V době, kdy byl polským králem Vladislav II. Jagelonský, podléhalo litevské území velkovévodovi Vytautasovi (Vitoldovi), který je určitě nejslavnější postavou místních dějin. Ten dále rozšiřoval litevské území, takže sahalo na východě až k ruskému Kursku a na jihu až k Černému moři. Obrovskou plochu drželi Litevci díky obratné diplomacii, povolovali podřízeným oblastem autonomii a tolerovali pravoslavné náboženství.

Doba velké slávy ale byla v následujících staletích vystřídána postupnou polonizací země. Šlechta přejímala polskou kulturu a jazyk, zatímco obyčejní rolníci byli pouhými nevolníky. Tato tendence zesílila zvláště po uzavření formální unie mezi oběma státy – tzv. Lublinská unie (1569). Společný stát dostal název Rzeczpospolita. V 16. století přišla reformace, která ale tady podlehla katolické protireformaci, takže Polsko i Litva zůstaly dodnes výrazně katolickými zeměmi.

LIVONSKÁ VÁLKA

V polovině 16. století to začalo vřít na území dnešního Lotyšska a Estonska. Napůl nezávislá hanzovní města ztrácela moc, protože slábla celá hanza, která dosud ovládala baltský obchod. Reformace ohrožovala katolická biskupství. A Livonský řád pomalu ztrácel svoji vojenskou sílu, zvláště po smrti posledního schopného velmistra, Waltera von Plettenberga. Rostla nespokojenost rolníků.

Do uvolněného prostoru Livonska a Estonska se začaly drát okolní mocnosti: polsko-litevská Rzeczpospolita, rychle se prosazující moskevské knížectví a Švédsko. V roce 1558 začala krvavá Livonská válka, dlouhých 25 let bojů, bídy a pustošení. Livonský řád nebyl schopen čelit ruskému tlaku a rozpadl se. Krutý moskevský panovník Ivan IV. Hrozný, který válku rozpoutal, postupně vydrancoval, okupoval nebo obléhal snad každé město v pevninském Estonsku a na východě Lotyšska.

Nakonec byly v bojích nejúspěšnější Švédové a Poláci s Litevci a ruská hrozba byla prozatím zažehnána. Katolické Polsko a protestantské Švédsko ale následně bojovaly mezi sebou a nakonec se dominantní mocností celého Pobaltí stalo Švédsko.

VLÁDA ŠVÉDŮ A RUSŮ

Vláda švédských králů Gustava Adolfa II. a Karla XI. v Estonsku a větší části dnešního Lotyšska je dnes považována za relativně osvícenou v porovnání s jinými. Švédští králové se snažili pozvednout rolníky z nevolnictví, zavedli základní vzdělání, založili univerzitu v Tartu a přeložili bible do místních jazyků. Ale i jejich úsilí bylo komplikováno válkami, morem a hladomory.

Rusko se po porážce v Livonské válce nevzdalo natrvalo a na západ se obracející car Petr I. Veliký zničil Švédsko jako regionální velmoc v tzv. Severní válce (1700-21). Znamenalo to další dlouhé období devastace, takže nakonec mohl jeden ruský generál prohlásit, že nikde mezi Rigou a Narvou není slyšet štěkot psa ani kokrhání kohouta...

VZNIK PRUSKA A ROZPAD POLSKA

Významnou událostí zdejších dějin bylo manželství, díky němuž se spojil německý stát Braniborsko s oblastí Pruska (zhruba dnešní Kaliningradská oblast, kde kdysi dávno žily pohanské kmeny Prusů). V roce 1701 byl v Königsbergu (dnes Kaliningrad) korunován první pruský král. Časem se z obou území vyvinul vojenský a byrokratický stát, Prusko, který se stal přední

evropskou mocností především za Fridricha Velikého. Byl tak vražen klín do polsko-litevského státu.

Zoufalé situace Polska jeho sousedé nakonec využili a natřikrát si jeho území rozdělili. Polsko zmizelo z mapy Evropy a většina jeho území připadla Rusku. Rusové tak poprvé dostali pod svou nadvládu v podstatě celý region dnešních baltických států.

19. STOLETÍ

V 19. století byli rolníci osvobozeni z nevolnictví. Postupně se začalo šířit národní obrození a lidé si více uvědomili svoji kulturu a jazyk. Do baltických přístavů byla z Ruska postavena železnice, Riga se stala významným mezinárodním přístavem a řada měst se stala průmyslovými centry. Národní hnutí byla podněcována odporem k rusifikaci, o kterou se carové snažili. Nejhorší bylo zacházení s Litevci, protože se připojili k povstáním Poláků proti ruské vládě.

VZNIK NEZÁVISLÝCH POBALTSKÝCH ZEMÍ

První ideje o baltické autonomii či nezávislosti byly vysloveny až na začátku 20. století. Během první světové války postupně okupovali pobaltské státy Němci. Místní nacionalisté nejprve doufali, že získají pouze lepší postavení v rámci carského Ruska, ale únorová revoluce z roku 1917, která svrhla cara, nechala poprvé zaznít slova o plné nezávislosti.

Po Říjnové revoluci se snažili bolševici udržet u moci za každou cenu, a tak ukončili válku a odstoupili celé území Německu. Jenže Němci se v listopadu 1919 vzdali Spojencům, a tak mohly pobaltské státy vyhlásit suverenitu. Museli si ji ale ještě vybojovat v dalších válkách proti Rudé armádě, kterou po čase poslali komunisti, aby toto území získala zpět, a proti zbytkům německých okupačních vojsk. Litevci museli bojovat taky proti Polákům, kterým šlo hlavně o oblast Vilnius, kde žilo hodně polských nebo polonizovaných obyvatel.

Nezávislost malých států byla nakonec uznána na mírové konferenci v Paříži a poté i carským Ruskem. Poláci přesto v roce 1920 zabrali Vilnius a hlavním městem meziválečné Litvy se stal Kaunas. Přes nadějný začátek upadly nové státy od demokracie k autoritářským režimům. Důvodem byla především rostoucí dvojí hrozba – komunistická (Stalinův Sovětský svaz) a nacistická (Hitlerovo Německo). Ve všech třech pobaltských zemích panovaly režimy, které se víc bály komunismu než Německa.

DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA – DVOJÍ OKUPACE

V roce 1939 si Hitler a Stalin tajným dodatkem ke smlouvě fakticky rozdělili Evropu (tzv. Pakt Molotov-Ribbentrop nazvaný podle ministrů zahraničí). Zatímco Hitler rozpoutal druhou světovou válku napadením Polska, Sověti obsazovali východní Polsko (a tedy i Vilnius) a v roce 1940 už vojensky okupovali i Litvu, Lotyšsko a Estonsko, které byly zařazeny do jejich sféry vlivu. Sovětské úřady ihned začaly s čistkami mezi obyvatelstvem, desetitisíce pro ně nepohodlných lidí byly zabity nebo deportovány (nejčastěji na Sibiř), případně stačily uprchnout do zahraničí.

V roce 1941 porušil Hitler pakt o neútočení, napadl Sovětský svaz a obsadil i pobaltské státy (zpočátku to leckde brali jako osvobození). Někteří místní obyvatelé s nacisty kolaborovali a někteří se také připojili k vraždění Židů, přičemž bohužel často vynikali ještě větší krutostí než jejich němečtí pánové. Drtivá většina kdysi velmi rozsáhlé židovské populace byla vyhlazena v koncentračních táborech a ghettech. V roce 1944 se znovu vrátila Rudá armáda, před jejím příchodem raději uprchly další desetitisíce lidí na západ. Ti, kteří byli chyceni na útěku, byli rovnou posláni na Sibiř...

POBALTÍ SOUČÁSTÍ SOVĚTSKÉHO SVAZU

Sovětská vláda se v Pobaltí pevně uchytila. Zemědělství bylo kolektivizováno, průmyslové podniky znárodněny. Mezi lety 1945-49 bylo zabito nebo deportováno asi 60 000 Estonců, 175 000 Lotyšů a zhruba 250 000 Litevců. Byli to odpůrci režimu, ale i zcela nevinní lidé. Ti, kteří se s novými poměry nesmířili, se uchýlili do lesů (tzv. „lesní bratři“) a mnozí zahájili ozbrojený odpor. Definitivně byl jejich odboj zlomen roku 1953, ale poslední z těchto lidí, Estonec August Sabe, byl zneškodněn KGB až v roce 1978.

Poválečná industrializace přinesla masový příchod pracovních sil z Ruska, Ukrajiny a Běloruska, takže se především Estonci a Lotyši začínali bát, že budou brzy ve vlastní zemi menšinou. V dlouhém čase sovětské vlády ale lidé nepřestávali doufat ve svobodu.

OBNOVENÁ NEZÁVISLOST

Vhodná doba nastala s uvolněním, které přinesla v 80. letech politika Michaila Gorbačova. Národní cítění a hořkost Litevců, Lotyšů a Estonců se dostaly na povrch poprvé při několika demonstracích v roce 1988. V Estonsku se obrovské množství lidí účastnilo zpěvu dříve zakázaných národních písní, takže se zrodil název „zpívající revoluce“. Jedno takové shromáždění navštívilo 300 000 lidí! 23. srpna 1989 si celé dva miliony lidí připomněly 50. výročí nechvalně známého Paktu Molotov-Ribbentrop tak, že vytvořily živý řetěz z Vilniusu až do Tallinu.

Začala také vznikat lidová hnutí požadující nezávislost. Litevská komunistická strana byla první, která opustila Komunistickou stranu Sovětského svazu a Litva také jako první sovětská republika povolila činnost nekomunistickým stranám. Velmi odvážným činem bylo vyhlášení plné nezávislosti země dne 11. března 1990. Lotyši a Estonci sledovali stejný cíl, ale postupovali pomaleji a opatrněji.

Sověti reagovali na vyhlášení nezávislosti okupací Vilnius a Rigy v lednu 1991. Obsadili strategické budovy, u televizní věže a televizního centra ve Vilniusu bylo zabito třináct lidí, při obsazování Ministerstva vnitra v Rize pět lidí, stovky byly zraněny. Parlamenty byly zabarikádovány. Ale situace se postupně uklidnila a v referendech se ve všech třech státech výrazná většina vyslovila pro odtržení. Estonsko vyhlásilo plnou nezávislost 20. srpna 1991, Lotyšsko 21. srpna. Západní svět nové státy uznal a v září tak učinil nakonec i Sovětský svaz. Vytrvalý strach z mocného souseda, Ruska, vedl ke snaze vstoupit co nejrychleji do NATO i do Evropské unie. Obojí se nakonec podařilo v roce 2004.

MALÝ ČESKO-RUSKÝ SLOVNÍČEK

Azbuка Азбука

<i>А а</i>	A a [a]	<i>Ц ц</i>	Ц ц [c]
<i>Б б</i>	Б б [b]	<i>Ч ч</i>	Ч ч [č]
<i>В в</i>	В в [v]	<i>Ш ш</i>	Ш ш [š]
<i>Г г</i>	Г г [g]	<i>Щ щ</i>	Щ щ [šč]
<i>Д д</i>	Д д [d]	<i>Ъ ъ</i>	Ъ ъ [tvrdý znak]
<i>Е е</i>	Е е [je]	<i>Ы ы</i>	Ы ы [y]
<i>Ё ё</i>	Ё ё [jo]	<i>Ь ь</i>	Ь ь [měkký znak]
<i>Ж ж</i>	Ж ж [ž]	<i>Э э</i>	Э э [e]
<i>З з</i>	З з [z]	<i>Ю ю</i>	Ю ю [ju]
<i>И и</i>	И и [i]	<i>Я я</i>	Я я [ja]
<i>Й й</i>	Й й [j]		
<i>К к</i>	К к [k]		
<i>Л л</i>	Л л [l]		
<i>М м</i>	М м [m]		
<i>Н н</i>	Н н [n]		
<i>О о</i>	О о [o]		
<i>П п</i>	П п [p]		
<i>Р р</i>	Р р [r]		
<i>С с</i>	С с [s]		
<i>Т т</i>	Т т [t]		
<i>У у</i>	У у [u]		
<i>Ф ф</i>	Ф ф [f]		
<i>Х х</i>	Х х [ch]		

Výslovnost

Произношение

Ruština má volný a pohyblivý přízvuk, přízvučná může být kterákoli slabika slova a při skloňování a časování se místo přízvuku často mění. Přízvučnou slabiku si tedy musíme u každého slova pamatovat. Přízvuk totiž ovlivňuje výslovnost celého slova, tedy i nepřízvučných slabik. V naší zjednodušené fonetické transkripci označujeme přízvuk čárkou nad samohláskou (samostatnou délkou samohlásek ruština nemá, přízvučné samohlásky se však obvykle vyslovují dlouze). V tabulce je uvedena výslovnost samohlásek pod přízvukem.

Pro výslovnost samohlásek v nepřízvučných slabikách (před přízvukem a po přízvuku) platí tato základní pravidla:

- o v nepřízvučné pozici se vyslovuje jako a: хорошо, вода, яблоко [charašó, vadá, jáblaka]
- e, я v nepřízvučné pozici se vyslovují zcela nebo téměř jako i: река, далеко, пятнадцать [riká, dalikó, pitnáccať]
- samohláska ы [y] se vždy vyslovuje odlišně od и [i], tvoří se více vzadu a její tón je nižší (na rozdíl od německého ü však není zaokrouhlená, artikuluje se tedy bez pomoci rtů).
- téměř všechny souhlásky se mohou vyslovovat buď tvrdě, nebo měkce. Následuje-li za souhláskou и, е, ё, ю, я nebo ь, čteme ji měkce (jako bychom zároveň artikulovali j), pokud následuje jiné písmeno, vyslovuje se tvrdě
- souhlásky ж, ш, ц [ž, š, c] jsou vždy pouze tvrdé, souhlásky ч, щ [č, šč] jsou vždy jen měkké
- souhlásku щ zjednodušeně přepisujeme jako šč, ve skutečnosti se vyslovuje jako dlouhé měkké š [š'š']

Základní výrazy

Mluvíte anglicky?
Mluvíte německy?
Nemluví rusky.
Nerozumím.
Jak se to řekne rusky?
Ahoj
Dobrý den
Dobrý večer
Dobrou noc
Na shledanou
Dobrou chuť
Na zdraví!
Ano / Ne
Děkuji / Není za
Prosím Vás
Promiňte
S dovolením
Jak se máte?
Mám se dobře.
Kde je ....?
Jak se dostanu do...
Kolik to stojí?
Účet, prosím.
Velký / malý
Drahý / levný
Dobrý / špatný
Horký / studený
Vlevo / Vpravo
Sever / jih
Západ / východ
Blízko / daleko
Otevřeno / zavřeno
Autobus
Známky (poštovní)
Мапа
WC / toaleta

Основные фразы [Asnavnýje frázy]

Говорите по-английски? [Gavaríte pa-anglíjski]
Говорите по-немецки? [Gavaríte pa-nimécki]
Я не говорю по-русски. [Ja ni gavarjú pa-rúski]
Я не понимаю. [Ja ni panimáju]
Как это сказать по-русски? [Kak éta skazát pa-rúski]
Привет! [Privjét]
Здравствуйте! / Добрый день! [Zdráfstvujťe / Dóbryj d'eň]
Добрый вечер! [Dóbryj vjéčer]
Спокойной ночи! [Spakójnaj nóči]
До свидания! [Da svidánija]
Приятного аппетита! [Prijátnavá apitíta]
На здоровье! [Na zdarónje]
Да / Нет [Da / Ňet]
Спасибо / Не за что [Spasíba / Ňé za što]
Пожалуйста [Pažál(u)sta]
Извините [Izviníte]
Прошу прощения [Prašú praščénija]
Как поживаете? / Как ваши дела? [Kak pažyvájete / Kak vášy dilá]
Хорошо. [Charašó]
Где находится...? [Gđe nachódicca]
Как мне попасть в... [Kak mňe papásť v]
Сколько это стоит? [Skól'ka éta stójit]
Дайте счёт, пожалуйста. [Dájťe ščot, pažálsta]
Большой / маленький [Balšój / máleňkij]
Дорогой / дешёвый [Daragój / dišóvyj]
Хороший / плохой [Charóšyj / plachój]
Горячий / холодный [Garjácij / chalódnyj]
Направо / налево [Napráva / naléva]
Север / юг [Séver / jug]
Запад / восток [Západ / vastók]
Близко / далеко [Blízka / dalikó]
Открыто / закрыто [Atrkýta / zakrýta]
Автобус [Aftóbus]
Марки (почтовые) [Márki pačtóvyje]
Карта [Kárta]
Туалет [Tualét]

Muži / ženy

Мужчины / женщины [Mušćiny / žénšćiny]

Místa

Banka
Centrum
Dům
Hora
Hrad
Jeskyňe
Jezero
Katedrála
Klášter
Kostel
Lékař
Les
Město
Mešita
Moře
Most
Muzeum
Náměstí
Nemocnice
Obchod
Ostrov
Palác
Pekárna
Pevnost
Pláž
Pohoří
Pošta
Pramen
Přístav
Radnice
Restaurace
Řeka
Silnice
Trh
Ulice
Vesnice
Věž

Места [Mistá]

Банк [Bank]
Центр [Centr]
Дом [Dom]
Гора [Gará]
Замок [Zámak]
Пещера [Pišćera]
Озеро [Ózira]
Кафедральный собор [Kafidrálnyj sabór]
Монастырь [Manastýr']
Церковь [Cérkař']
Врач [Vrač]
Лес [Les]
Город [Górad]
Мечеть [Mišćet]
Море [Mór'e]
Мост [Most]
Музей [Muzéj]
Площадь [Plóšćad']
Больница [Baľníca]
Магазин [Magazín]
Остров [Óstrav]
Дворец [Dvaréc]
Булочная [Búlačnaja / Búlašnaja]
Крепость [Křjépařć]
Пляж [Pľaž]
Горы [Góry]
Почта [Póčta]
Источник / Ключ [Istóčnik / Ključ]
Порт / Гавань [Port / Gávaň]
Ратуша / Мэрия [Rátuša / Mérija]
Ресторан [Ristarán]
Река [Riká]
Шоссе [Šasé]
Рынок [Rýnak]
Улица [Úlica]
Деревня / Село [Dirjévňa / Siló]
Башня [Bášňa]

Číslovky

1 один [adín]
2 два [dva]
3 три [tri]
4 четыре [čityre]
5 пять [pjať]
6 шесть [šest']
7 семь [sem]
8 восемь [vósem]
9 девять [d'évjat']
10 десять [d'ésjať]

11 одиннадцать [adínaccať]
12 двенадцать [dvináccať]
13 тринадцать [trináccať]
14 четырнадцать [čityrnaccať]
15 пятнадцать [pitnáccať]
16 шестнадцать [šysnáccať]
17 семнадцать [simnáccať]
18 восемнадцать [vasimnáccať]
19 девятнадцать [divitnáccať]
20 двадцать [dváccať]

30 тридцать [tríccať]
40 сорок [sórak]
50 пятьдесят [pidisját]
60 шестьдесят [šyzdisját]
70 семьдесят [sémdisjat]
80 восемьдесят [vósimdisjat]
90 девяносто [divinósta]
100 сто [sto]
1 000 тысяча [týsjača / týšča]
1 000 000 миллион [milión]

Potravinny

Bageta / houska
Cukr
Čokoláda
Džem
Houby

Продукты питания [Pradúcky pitánija]

Батон / булка [Batón / búlka]
Сахар [Sáchar]
Шоколад [Šakalád]
Варенье [Varjéňje]
Грибы [Gribý]

Hranolky	Картофель фри [Kartófel' frí]
Chléb	Хлеб [Ch'leb]
Jogurt	Йогурт [Jógurt]
Kondenzované mléko	Сгущёнка [Zguščónka]
Máslo	Масло (сливочное) [Másla slívačnaje]
Med	Мёд [Mjod]
Olej	Масло (растительное) [Másla rastíteľnaje]
Palačinky	Блины [Bliný]
Pohanka	Гречка [Gréčka]
Rýže	Рис [Ris]
Sůl	Соль [Sol']
Sýr	Сыр [Syr]
Vejce	Яйцо [Jijcó]
Zmrzlina	Мороженное [Maróžennaje]

Maso

Drůbeží	Мясо [Mjása]
Hlemýžď	Птица [Ptíca]
Hovězí	Улитка [Ulítka]
Játra	Говядина [Gavjádina]
Jehněčí	Печень [Péčeň]
Kachna	Ягнёнок [Jigňónak]
Karbanátek	Утка [Útka]
Klobása/párek	Котлет [Kat'let]
Kotleta	Колбаска / сосиска [Kalbáska / sasíska]
Králík	Отбивная [Atbivnája]
Krůtí	Кролик [Królik]
Kuřecí	Индейка [Indějka]
Ľedviny	Курица [Kúrica]
Řízek	Почки [Póčki]
Salám	Шницель [Šníceľ]
Škopové	Колбаса [Kalbasá]
Šašlyk (špíz)	Баранина [Baránina]
Šunka	Шашлык [Šašlýk]
Telecí	Ветчина [Vjétčina]
Vepřové	Телятина [Tiljátina]
	Свинина [Svinína]

Zelenina

Brambory	Овощи [Óvašči]
Čibule	Картошка (картофель) [Kartóška]
Česnek	Лук [Luk]
Fazole	Чеснок [Čisnók]
Hlávkový salát	Фасоль [Fasól]
Lilek	Салат-латук [Salát latúk]
Meloun	Баклажан [Baklažán]
Mrkev	Арбуз [Arbúz]
Okurka	Морковь [Markóf']
Paprika	Огурец [Agurjéc]
Rajče	Перец [Pjérec]
Špenát	Помидор [Pamidór]
Žlutý meloun	Шпинат [Špinát]
	Дыня [Dýňa]

Ovoce

Ananas	Фрукты [Frútkty]
Banán	Ананас [Ananás]
Broskev	Банан [Banán]
Borůvky	Персик [Pjérsik]
Brusinky	Черника [Čirníka]
Citrón	Брусника [Brusníka]
	Лимон [Limón]

Fík	Инжир [Inžýr]
Hrozny	Виноград [Vinagrád]
Hruška	Груша [Grúša]
Jablko	Яблоко [Jáblaka]
Jahody	Клубника [Klubníka]
Klikvy	Клюква [Klíkva]
Meruňka	Абрикос [Abrikós]
Olivy	Оливки / Маслины [Alívki / Maslíny]
Pomeranč	Апельсин [Apil'sín]
Rozinky	Изюм [Izjúm]
Rybíz černý, červený	Смородина чёрная, красная [Smaródina čornaja, krásnaja]
Švestka	Слива [Slíva]
Třešně	Черешни [Čiréšni]
Višně	Вишни [Víšni]

Polévky

Boršč	Первое блюдо (Суп) [Pjérvaje blúda, sup]
Šči (zelňačka)	Борщ [Boršč]
Soljanka	Щи [Šči]
Rassolnik	Солянка [Salánka]
Ucha (rybí)	Рассольник [Rassól'nik]
Lapša (s nudlemi)	Уха [Uchá]
Okroška (s kvasem)	Лапша [Lapšá]
	Окрошка [Akróška]

Jídelní lístek

Předkrm	Меню [Miňú]
Salát	Закуска [Zakúska]
Zákusek	Салат [Salát]
Pečené	Десерт [Desért]
Smažené	Жаркое [Žárkaje]
Dušené	Жареное [Žárinaje]
	Тушёное [Tušónaje]

Nápoje

Čaj	Напитки [Napítki]
Džus	Чай [Čaj]
Káva černá	Сок [Sok]
Káva s mlékem	Кофе чёрный [Kófe čornyj]
Kvas	Кофе с молоком [Kófe s malakóm]
Minerálka	Квас [Kvas]
Mléko	Минеральная вода [Minirálnaja vadá]
Pivo	Молоко [Malakó]
Vodka	Пиво [Píva]
Víno červené / bílé	Водка [Vódka]
Víno růžové	Вино / красное / белое [Vinó krásnaje / bjélaje]
Voda	Вино розовое [Vinó rózavaje]
	Вода [Vadá]

Ryby a mořské plody

Chobotnice	Рыба и морепродукты [Rýba i móripradúky]
Jeseter	Осьминог [As'minóg]
Kalamáry	Осетр [Asjótr]
Kaviár	Кальмары [Kal'máry]
	Икра [Ikrá]
Krab	Краб [Krab]
Krevety	Креветки [Krivjétki]
Losos	Лосось [Lasós']
Makrela	Скумбрия [Skúmbrija]
Mušle	Морские ракушки [Marskíje rákuški]
Pstruh	Форель [Farél']
Rak	Рак [Rak]

Sardinky
Štika
Treska
Tuňák
Úhoř
Ústřice

Сардинки [Sardínki]
Щука [Ščúka]
Треска [Tréska]
Тунец [Tuňéc]
Угорь [Úgar']
Устрица [Ústrica]

Balbínova 1260, 500 03 Hradec Králové
Telefon 773 / 10 40 10

mundo@mundo.cz

www.mundo.cz

www.facebook.com/ckmundo